

לימוד היומי דקהילתנו

שולחן ערוך	ליקוטי עצות	משנה ברורה	ליקוטי הלכות	ליקוטי מוה"א	יום לחדש	יום
ט. י.	קלד-קלח	חזרה	כג	ק"ט:	י"ז	שבת
יא. יב.	קלד-קמ	יב.	כד	קכ.	י"ח	א
יד.	קמא-קמב	יב:	כה	קכ:	י"ט	ב
טז.	קמג-קמד	יג.	כו	קכא.	כ'	ג
יז.	קמה-קמו	יג:	כז	קכא:	כ"א	ד
יט. כ.	קמו-קמח	יד.	כח	קכב.	כ"ב	ה
כא. כב.	קמט-קנ	חזרה	כט	קכב:	כ"ג	ו

בקרני אורה



יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

369 | פרשת בהר | י"ז אייר תשפ"ד

דבר המערכת

כולנו מצפים לישועת ה' כהרף עין, הלאה ונזכה גם השנה לקיים את הכרוז היוצא "עולו ואתכנסו להילולא דרשב"י" על מקום גניזתו הקדוש כמידי שנה. אויבי ה' ועמו בגשמיות וברוחניות מאיימים על קיום השמחה בשלמות, וכולנו תקוה שבעזרת ה' ורוב חמלתו גם השנה נזכה לראות נפלאות במקום ציונו הקדוש ביום שמחתו, כאשר ראו עינינו בעבר.

אבל אם ח"ו גזרה השגחתו על מי-שהוא לעמוד מרוחק, עליו לזכור היטב שגדולת היום הזה המסוגל להיטהר ולצאת מכל הגלויות, וגדולת התנא הקדוש הזה שקיבל אחריות על כך ואשר עולה מידי שנה במעלות רמות פלאי פלאות להחיות גם הנמוכים ביותר, אינה תלויה ואינה מותנית ח"ו במקום.

התפשטות כח הצדיק אינה תלויה בשום צמצום, כי אם באמונת חכמים של המקבל. רבי נתן חיבר בחוץ לארץ, מרחק אלפי מילין ממירון, את תפילתו הנוראה בה הוא משיח לבו לפני רשב"י בשפיכת לב עצומה. הוא האמין וידע שאורו הגדול מאיר בכל העולמות, וההבטחה העצומה והנוראה שנצא מהגלות ושלא תשתכח תורה מישראל, אותה הבטיח רשב"י ע"י הזוהר הקדוש, חיה קיימת ובעזרת בכל מקום בכל מצב ובכל מדרגה.

לא יתן לשום מציאות גשמית לכלכל את שמחת ה'הילולא' הקדושה. בכל לב ובכל נפש נודה לאולקינו שהשאיר לנו את השארת הצדיק הקדוש הזה העוסק בתיקון נפשנו, כי כל פעולת הצדיק הזה להתפשט ולהאיר למרחקים, וגם בהיותו רחוקים בנפש ובגוף, יכול הוא לרומם אותנו מאשפתות ולהביאנו לנחלת קל חי, וכפי שמגלה רבי נתן: "ועל כן נסתלק אז [בל"ג בעומר] רבי שמעון בר יוחאי ואז הוא יום הילולא רבא דליה, כי גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם, ועל ידי הסתלקותו והנפש נשארת בזה העולם על קברו הקדוש, על ידי זה נתקדש כל אור העולם בקדושה גדולה באופן שיהיו נשמעין דבריו הקדושים למרחקים תמיד. רבי שמעון בן יוחאי שמו ג'רים, פי ש'מעון ב'חינת ושמעו הולך בכל המדינות" (ליקוטי הלכות, סימני בהמה וחיה טהרה ד, ט).

תורתו מגן לנו, היא מאירת עינינו, הוא ימליץ טוב בעדנו, אדוננו בר יוחאי!

העורכים

פניני אור

אמרות מהורות מרביה"ק ותלמידיו

כְּשֶׁפָּשָׁה רַבִּי מִיכָל ב"ר יִצְחָק בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בָּקֵר גַּם עַל קֶבֶר הַרְשֵׁב"י, וְהוּא כִּידוּעַ הֵיךְ לומד הַרְבֵּה בְּסֵפֶר הַזֵּהר, וְגַם בְּהִלּוֹתוֹ בְּמִירוֹן לְמַד הַרְבֵּה בְּסֵפֶר הַזֵּהר, בְּאֶמְצָע לַמּוֹדוּ הַתְּלַבֵּה מְאֹד, וְאָמַר בְּצַחוֹת לְשׁוֹנוֹ: "כְּשִׁשׁוֹתִים" מְעַד" (=שם שְׁתֵּיהֶם מְיַחֵדֵת), מִן הַמְקוֹר, הָרִי הַשְּׂעִים הוּא טַעַם אַחֵר לְגַמְרִי"ל! - "אז מְיַסְרִינְקֵט מְעַד בֵּימֵי צַאפִּין הָאֵט דָּאֵס אֲנִידְעֵר טַעַם"!.

(שיח שרפי קודש)

ההבטחה הגדולה

ויצעק על זה בעצמו להשם יתברך שיורוהו העצה והדרך איך להתנהג באמת. ואז יזכה שתהיה הירידה תכלית העליה, וזוכה לעלות לבחינת אי"ה, שהוא בחינת קדושה העליונה, בחינת קודש קדשים."



על יסוד עצה זו מוסיף ומבאר רבי נתן (בהלכות גביית חוב מהיתומים ה"ג) את סוד גדולת התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי ואת יום הסתלקותו והתעלותו - ל"ג בעומר. רשב"י הרי הבטיח שלא תשתכח תורה מישראל (ראה שבת ס"ח:), ואף בעת החושך הגדול שעתיד להקיף את הכל בדורות שלפני ביאת המשיח, אשר חז"ל ראו בבירור שעתידיה אז התורה להשתכח מישראל, כאשר צרות הכלל והפרט יתעצמו מאד ה"י והמצב הרוחני של עם ישראל כמו גם של כל יחיד יהיה בשפל המדרגה ח"ו, אזו רשב"י תלציו ונתן את הבטחתו העצומה, שבכל זאת לא תשלוט השכחה, וגם אז תהא תקוות הצלה לחפץ בחיים.

וזאת, על ידי הארת סודות התורה שגילה בספר ה'תיקונים' על תיבת 'בראשית', שם כלולים סודות התורה הגנוזים והנעלים ביותר שמאירים גם בתוך תוקף החושך והשכחה. הוא המשיך כח לעולם שאם נחפש ונבקש 'איה הדרך והעצה לתשובה, נוכל להפוך את השכחה לסיבת התעלות ולתכלית העליה.

אמנם תהיה שכחה, לא ימצאו דרך ועצה לשוב, אבל גם שם יאיר לנו לנצל את השכחה הזאת ולהפנות את אזלת היד ואת הכאב אל ה' יתברך, וזה עצמו יגרום שלא תהיה שכחה והכל יתהפך לטובה.



דוקא ביום הסתלקותו, כאשר נראה לכאורה שהצדיק נעלם ומתכסה, אנו עומדים ומשמחים עצמנו שלא יתכן כזאת, מתוך אמונה ש'צדיקים במיתתם קרויים חיים' וגם עתה עומדים הם במרום ומשמשים מליצי יושר וזכות לחפצים בחיים, והיא הממשיכה גם עתה בזכותם הגדולה את הכח להפוך את השכחה והמוות הרוחני לסיבת התעלות, כאשר עומדים ומתעקשים לחפש גם שם את השי"ת.

נעמוד בעוז ונתעקש בכל החשכויות הכלליות והפרטיות המקיפות אותנו, ונצעק אל ה' שאין אנו יודעים כלל שום עצה האיך לצאת, נוסף שמחה ותקוה בכח הצדיק הזה שהבטיחנו שהחושך טומן בחובו אור עצום, ונקבל על עצמנו את עמל החיפוש והבקשה, עדי נראה בעינינו וישמח לבנו בישועת ה' באמת.

'איך יוצאים מזה?! איזו עצה עוד לא ניסית?! שום דבר לא עוזר לי, מה עוד אפשר לעשות?!' הוא מסיח את מר לבו לחברו הטוב. אין לו מוצא מסבך מעשיו ומחשבותיו הלא טובים, אין לו קצה מושג איך להתחיל חיי קדושה ורוממות, נשגב מבינתו מה אפשר להועיל בימים אפלים כאלו שאין בהם חפץ לפי דעתו.



אם אדם היה יודע עד כמה יקרה ועצומה שאלתו זו, לא היה מרפה ממנה, כי היא תקוותו לנצח. צריך רק להפנות את השאלה למקום הנכון.

רבינו הקדוש (בלק"מ ח"ב ס"י יב) גילה, שכאשר נופלים למקומות שפלים ונמוכים מאד, כלומר, כאשר המח והלב שקועים בְּמִדְמֵנַת טִינוֹף איומה של מחשבות רעות נגד האמונה והקדושה, הרי על אף שלכאורה אין ריחוק גדול יותר מזה, אולם מי שמשתוקק ומצפה ומייחל למצוא דרך לצאת משפלות זו, ומבקש מה' יתברך שיאיר עיניו בעצה טובה האיך להיחלץ מרע זה, הרי שחיפוש זה עצמו פותח לו נתיב חדש של המשכת קדושה עצומה המאירה מסוד עליון של ראשית הבריאה, ובכח זה יכול לתקן את כל העבר, ואף להפוך את הירידה לתכלית העליה.

זה נשמע לכאורה מופרך: תובעים ממנו לשוב בתשובה אך בפועל אין לו עצה מעשית איך לעצור בעד הרע ולהתחיל להיות טוב, במה אם כן הוא בא לחלות פני קונו?! - אבל כך מלמדנו רבינו הקדוש: בשעה מרה זו של אזלת יד ואפיסת כח, ברגעים חשוכים אלו של תימהון לבב על עצם הרע המקיף אותו, כאשר נפשו שואלת וצועקת 'היכן היא העצה האמיתית שתרפא את נפשי מחוליה המר', הרי אם ישכיל להפנות את השאלה הזאת לבוראו בעקשנות, היא זו שתפתח שערי ישועתו באופן פלאי ותהפוך הכל לטובה.

במקום להתייטר לשוא בייסורי העדר העצה, קח את המצוקה הזאת והפנה אותה לאיבך אוהבך. אמור לו מעומק לבך השבור לרסיסים: 'אין לי עצה ואין לי דרך לצאת מסבך זה בו אני לכוד כל כך, האירה עיני'. ואז הִנֵּךְ מתקשר לקדושת סודות התורה של שורש הבריאה הרמוזים במילה 'בראשית' בתחילת התורה, ובכוחה יתגלו לך עצות חדשות לקיום התורה והפיכת הכל לטובה.

וכך מפרש רבי נתן (בלקוטי הלכות, גיטין ג-כה) עצה נשגבה זו: "כשהאדם רואה בעצמו שמונח בחושך זה זמן רב ורוצה בכל פעם לחתור למצוא עצה לצאת מחושך לאור ותהי תוחלתו נכזבה, עד שנדמה לו שאין לו עצה איך לצאת, אזי זהו בעצמו תקנתו; שיצעק על זה בעצמו לה' יתברך, שנפל כל כך עד שאינו יודע העצה שלימה איך לצאת מחושך לאור,

לתגובות והערות 3323796@gmail.com ניתן לקבל את הגיליון באימייל מידי שבוע

הדל"נ 6:56 - ניץ החמה 5:35 - מוזיק"ש 8:10 צאת השבת 8:11 - צאה"ש לר"ת 8:49

כל ישראל בני מלכים

כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ה' אלקיכם

ופירש רש"י: "כי לי בני ישראל עבדים - שטרי קודם. אני ה' אלהיכם - כל המשעבדן מלמטה כאלו משעבדן מלמעלה".

הנה, התורה הזהירה מאד שיהיה לאי ה' עבד, וגם אם הוא עבד ח"ו יקילו מעליו מאד עול העבדות. וכל זה מפני שעול העבדות הוא בחינת עול של עוונות, אשר על זה כבר כתב רבינו בליקוטי מוהר"ן (תניינא, תורה ז): "כשישראל נופלים בעוונות חס ושלום, זהו משאוי כבד מאד, שאי אפשר לישא כלל המשאוי הכבד הזה, בבחינת 'כמשא כבד יכבדו ממני'. כי מי שיועד קדושת ישראל מאין הם לקוחים, ויודע רוחניות ודקות של ישראל, הוא יודע שישארל הם רחוקים לגמרי מעוון, ואין עוון שייך להם כלל כלל לא, לפי גודל קדושתם משורשם וגודל קדושתם ורוחניותם. ועל כן כל היסטורים שבעולם אינם נחשבים למשאוי כנגד המשאוי הכבד של עוונות חס ושלום רחמנא ליצלן".

ובבחינה זו, הוא עול העבדות, וכפי שמבאר מוהר"ן בלשונו הזהב:

"עבדות הוא בחינת זוהמת הנחש, שמשם באים כל העוונות. ועל כן כל התורה כולה תלויה ביציאת מצרים, כי על ידי שהוציאנו מעבדות לחירות על ידי זה אנו יכולים לקבל את התורה. כי כל התורה תלוי בזה, להכניע בחינת עבדות שמשם כל העוונות, ולזכות לחירות בחינת מלכות, שעל ידי זה זוכים להארת הרצון, שהוא ההיפך מעוונות בחינת סליחת עוון.

ועל כן הזהירה התורה על כל אחד מישראל שלא יהיה עבד, כמו שכתוב 'כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם', כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה. כי עיקר קדושת ישראל הוא בחינת מלכות וחירות, בחינת 'כל ישראל בני מלכים הם'.

ועל כן כשאחד מישראל נופל לאיזה בחינה של עבדות מחמת דחקו ועניותו, הוא רחמנות גדול עליו, כי איש ישראל לפי דקותו ורוחניותו אינו יכול כלל לישא עליו עול העבדות, כי עול העבדות הוא בחינת המשאוי של עוונות ממש, שאי אפשר לישראל לישא עליהם כלל משאוי זו אפילו יום אחד. כי עול העבדות הוא בחינת עול העוונות ממש כנ"ל.

ועל כן החמירה התורה מאד בעבד עברי 'לא תרדה בו בפרך' וכן בכמה דברים, עד שאמרו רבותינו זכרונם לברכה 'הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו'. כי התורה החמירה מאד מאד להקל מאחורו בני ישראל עול העבדות, לבל יהיה מוטל עליו עול העבדות שהוא בחינת זוהמת הנחש, כי איש ישראלי אינו יכול לישא עליו כלל עול העבדות.

ועל כן אפילו כשכבר נמכר לעבד חס ושלום, אף על פי כן צריך להקל עליו העול בכל מה דאפשר, כדי שלא יתגבר עליו חס ושלום בחינת זוהמת הנחש על ידי עול העבדות הקשה. כי כל מה שמקילין עליו העבדות, נחלש ונכנע בחינת זוהמת הנחש שהוא בחינת עול העבדות.

ועל כן אפילו בשכיר יום, שהוא בחינה של עבדות, אף על פי שאינו עבדות ממש אף על פי כן מאחר שהוא בחינה של עבדות שהשכיר עצמו לעבד מלאכת חברו, החמירה התורה מאד בשכרו לפרעו בזמנו דייקא" (ליקוטי הלכות, שכירות פועלים הלכה ב).

איך מגיעים לר' שמעון?

באריכות בספרי רבינו הקדוש. ולכן אין להימנע מלצאת לדרך, גם אם אין בטוחים שיצליחו להגיע, כי עצם הנסיעה יקרה מפז ומפנינים גם אם יחזור אח"כ לביתו.

ג. גם אם אי אפשר להגיע למירון עצמה, כדאי להשתדל כפי היכולת להגיע למקום שממנו יכולים להשקיף ולראות את המקום הקדוש הזה, כי קדושת הצדיק נמשך בכל הרואה.

וכלשון הרה"ק מטשעוהרין (ספר ההשתחוות, אות כ): "לענין הכתיבה או שאר בני אדם שיש להם אונס אחר עד שאי אפשר להם בשום אופן לבוא על קבר הצדיק בעצמו, הדבר ברור שקדושת קבר הצדיק, ובפרט הצדיק הגדול במעלה שהוא מבני עליה המופלגים, בוודאי קדושת קברו מתפשט בכל הרואה. שמי שבא סמוך לבית הקברות וזוכה לראות ולהסתכל משם על מקום קדושת גניזתו ומקשר לבו וכוונתו אליו ונשען בזכותו ומתפלל ומרבה בתחנונים ושופך כמים לבו נוכח פני ה', בוודאי זוכה להמשיך בשלימות כל התיקונים הנפלאים שנמשכין ע"י קדושת קברי הצדיקים על צד היותר טוב. כמו אלו שזוכין להתפלל בהשתחוות על קברו ממש. ויש על זה ראיות ברורות מש"ס ופוסקים".

ד. עוד חשוב לזכור: קדושת הצדיק האמת מתפשטת בכל העולם כולו, ובכל מקום שנמצא יכול כל בר-ישראל לדבק את עצמו בנשמת התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי, ואף לפרש שיחתו לפניו בלשון נוכח.

ככתוב לפני התפילה ל"ג בעומר (שם מדבר מוהר"ן אל רשב"י בלשון נוכח): "ומה טוב לאומרה על קברו הקדוש של רשב"י ז"ל, מי שזוכה לבוא לשם, אך גם בכל מקום - האומרה לא הפסיד, כי התפשטות נשמת הצדיק הוא בכל העולם, כמוכין בזוהר הקדוש".

ועל אחת כמה וכמה כשלומד תורת רשב"י, מימרותיו אשר במשנה ותלמוד, וסודותיו אשר גילה בזוהר הקדוש, הרי הוא מתדבק ממש ברשב"י, דבקות רוחא ברוחא (כמבואר בליקוטי מוהר"ן תורה י"א), ודומה כאילו משתטח על ציונו הקדוש (כמבואר בספר בעש"ט עה"ת פרשת שלח).

ולכן, בכל מקום שהוא, יראה לעסוק ביום קדוש זה בתורתו של רשב"י, ובפרט לומר את ה"אדרא זוטא" כולה, אשר נאמרה ונתגלתה ביום קדוש ונורא זה, בשעותיו האחרונות של רשב"י בעולם הזה. וכמוכין, ללמוד את המאמר "לכו חזו" שבתחילת ליקוטי מוהר"ן והתפילה שעליה.

ה. ובכלל: קדושת יום ל"ג בעומר אינו מוגבל לשום מקום בעולם, ויום זה הוא יום קדוש ונשגב, יום שמחה וחדוה, ממזרח שמש עד מבואו.

ו. ובכל אופן שהוא: "מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד", תמיד ממש!

בשבוע שעבר דיברנו קצת על ה'מניעות' ושבירתן. השבוע נדבר בס"ד על הדרך להתמודד בפועל עם המניעות בשטח, ומה עושים במצב של אונס.

ובכן, ראשית כל, יש לזכור שאם על אף כל הרצונות והכיסופים נאנס האדם ולא זכה להגיע למקום מנוחת הצדיק - כבר אמרו חכמינו ז"ל על כגון דא: "חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשה" (ברכות דף ו' ע"א).

אלא שמאידך, כבר לימדנו רבינו: "אין ראוי להאדם לפטור את עצמו ולמצוא לעצמו תירוץ, לומר: מאחר שהוא חפץ וחושק לעשות העסק דקדושה רק שיש לו מניעה ואונס, על כן יהיה נחשב לו כאילו עשה" כמו שאמרו רבותינו ז"ל. כי כל זה נאמר רק למי שרוצה לצאת בזה, אזי יוצא בזה, כי מה לו לעשות, הלא יש לו אונס. אבל מי שאינו רוצה לצאת, רק שהוא רוצה המצוה או הדבר שבקדושה בעצמו, אם כן מה מועיל לו מה שמקילין לו שנחשב כאילו עשה, כי אינו מקרר דעתו כלל עם ה'כאילו', כי הוא חפץ ותאב ומתגעגע מאד לעשות המצוה בעצמה ולא לצאת עם ה'כאילו'. כי באמת ראוי לאיש הישראלי שיגמור חפצו ורצונו בכל דבר שבקדושה ולהוציא מוכח אל הפועל בשלמות" (ליקוטי עשות, מניעות א).

אעפ"כ בוודאי ישנם מצבים בהם נמנע מהאדם לגמרי מלעשות את הדבר שבקדושה, ואינו יכול לנסוע בשום פנים ואופן, ובוודאי שבמצב כזה נחשב לו כאילו עשה. אלא שגם אז, אין לו לעזוב רצונותיו וכיסופיו הטובים (עיין באריכות בליקוטי הלכות, ברכת המזון ד, כ).



ועתה נזכיר כמה פרטים אשר כדאי לזכורם במצב שאי אפשר לנסוע לאתרא קדישא מירון:

א. ראשית כל, יש לזכור שגם כאשר עומדים קלגסים ושומרים לבל יוכלו להתקרב אל הר הקדוש, אין להתפחד ולוותר מלכתחילה.

כי כבר לימדנו רבינו ב'מעשה מאבידת בת מלך', שכשבא השני-למלך אל המקום בה הייתה בת המלך, "ראה מבצר וכמה חיילות היו עומדים שם סביבו, והיה מתיירא מפני החיילות פן לא יניחוהו להיכנס. והיה מיישב עצמו: אלך ואנסה. והשאיר הסוס והלך להמבצר, והיו מניחים אותו ולא עיכבוהו כלל, והיה הולך מחדר לחדר בלי עיכוב".

וכך הוא לפעמים גם אצלנו; שגם בראות האדם חיילות עומדים ושומרים, לא יתפחד רק יאמר לנפשו "אלך ואנסה". ואם ייכמרו עליו רחמי שמים, אכן יגיע לפני ולפנים ללא שום עיכוב, אמן.

ב. גם מי שטרח ונסע למירון, ולא הצליח להגיע, זכה לשכר הנסיעה שיש בה מעלה ותיקון מצד עצמה (כמבואר

פנינים מאירים וחידושים מזהירים מלוקטים מספרי גדולי הצדיקים ז"ע מתוך רשימותיו של הגר"ם שכטער שליט"א אשר ציין ורשם לפניו לזיכרון.

לקט ספרי"ם

ל"ג בעומר

ל"ג בעומר יום תשובה

יום ל"ג בעומר הוא היולא דרשב"י, כי מת אז והיה למעלה היולא, הנערה באה אל המלך, וראוי לכל איש הירא וחרד לשום אל לבו יום ההוא לשוב בתשובה, כי זכות רשב"י מסייע להבא לטהר. (הגאון רבי יהונתן אייבשיץ יורות דבש חלק ב)

מצוות ספירת העומר הוא בעמידה

כל זכר לגלגלותם (במדבר ב, א) איתא בכתבי הארז"ל (שער הגלגלים הקדמונים) כי איש זכר נדון בגלגול, מה שאין כן הנקבה שאין לה תקנה בגלגול.

ומפסח עד עצרת דנים כל גלגולי הנשמות וזהו שאמר (שמות טז, ט) עומר לגלגלת, ולכן נשים פטורים מספירה, וכל מה שהוא בעמידה הוא מעלמא דדכורא, וספירת העומר הוא בעמידה, כמ"ש (משלי יט, כא) עצת ה' היא תקום, ראשי תבואת עומר ציצית תפילין, שהם בעמידה



שערות מעל העין

באותו שטח הבולט מן העיגול, שהיא מזוית כניסת השערות שבסוף המצח עד המקום שמסתיים כניסה זו מעל חור האוזן.

מצוי בילדים קטנים שיש להם צמיחת שערות על גובה המצח מעל העין, והשערות שלהם יורדות מעיגול הראש והולכות בשיפוע לכיון הצדעיים עד כלפי האזניים, ויש להסתפק האם מותר להסיר שערות אלו או שהם נחשבות כחלק מהפאות.

והנה **בדרכי תשובה** (סי' קפא ס"ק י"ג) הביא בשם ספר **יד הקטנה** (ח"ב מצוה ג"ט ע"א) שאותם בני אדם שיש להם מקצועות גדולות ווינקל"ן, מתחלת אצלם מקום הפאה תיכף למעלה ממקום שמתחלת המקצוע להתחלק, כי שם נקרא משהו צדעיו לפחדתו. ולפי זה יש שרצו לומר שגם ילדים קטנים שמתחיל אצלם בליטת השערות מעל העין מתחיל משם מקום הפאה.

אבל זה אינו נכון, ששם מדובר באנשים מבוגרים שהשערות יורדות בצדעיים בסוף המצח רחוק מן העין, אלא שיש להם מצח גבוה ובגלל זה מתחיל מקום בליטת השערות שלהם במקום יותר גבוה ממי שיש לו מצח צר, אבל בנידון דידן שהשערות נכנסות על המצח מעל העין אין זה נקרא פאה כלל, שהפאות הם תמיד רק בצדעיים ולא על המצח, וצמיחת שערות אלו נובעת מחמת קטנותם שלא נתבשרו עדיין כל צרכם. וכן מובא **בספר יונת אלם** (פרק מב) **מהרמ"ע מפאנו** ששיעור הפאות הוא רק עד הציר החיצון של עין ימין ושמאל.

מקדמת דנא היו נוהגים לעשות יום שמחה ומשתה בתגלחת הראשונה שעושים לקטן ומשאיירים לו את סימני הפאות. ונוהגים לכוונת שמחה זו 'שמחת חאלקאע', מלשון הפסוק 'ואנכי איש חלק' שהוא היפך מעשיו הרשע שהיה איש שעיר (טעמי המנהגים רסט).

השערי תשובה בהלכות חול המועד (סי' תקלא סק"ז) כתב שמנהג זה הוא ממנהגי ארץ ישראל, שעושים שמחה בתגלחת הראשונה של קטן שמחנכים אותו במצוה להיות לו פאות הראש. ומביא **משער הכוונות** (דף פו) שהארז"ל הוליק את כל אנשי ביתו לציון הרשב"י במירון ב"ג בעומר בשביל לקיים את המנהג הידוע מכבר שהיו מגלחים שם את ראש הקטן ועושים שם יום משתה ושמחה. וכן כתב **השדי חמד** (אסיפת דינים א"א אות א, חו"מ אות ה) שכך הוא מנהג ארץ ישראל שנהגו להרבות בשמחה בתגלחת הראשונה בתופים ומחולות משום חיוב מצוה.

מצות פיאה נאמר בתורה בלשון 'לא תקיפו פאת ראשכם', כלומר אסור לעשות היקף ועיגול בשערות הראש, והכוונה בה: שהשערות שצומחות על גולגולת הראש מסבבות את כל היקף הראש, ונראה כעין צורת עיגול, פרט לשטח שבין העיניים לאזניים ששם יורדות שערות ובולטות מן העיגול, שבסוף המצח במקום שמתחיל הראש להסתובב לצד האזניים יורדות כיוון השערות כלפי מטה, וממשיכות לרדת עד כנגד חור האוזן ששם מסתיים בליטת השערות וחוזרות אל העיגול. והתורה אסרה לגלח את השערות שצומחות

פרטי דינים באמירת תחנון

משתתפים כלל בשמחת הברית צריכים לומר תחנון.

אמנם למעשה המנהג שבאותו בית מדרש שמתקיים שם הברית אין אומרים תחנון, אפילו אם מנין זה הוא השכם בבוקר והברית יהיה לקראת ערב, וכפשוטו לשון השולחן ערוך שבוים שיש מילה באותו בית מדרש אין אומרים תחנון בשחרית, כיון שבאותו מקום יתקיים מצוה גדולה רבה זו (עי' משנ"ב סק"ב ואחרונים).

ואם יש שטיבלאך או כמה בתי מדרשים, ובאחד מהם מתקיים הברית מילה, יש משמעות **במשנה ברורה** (סק"ד) שאם יש ארון קודש וספר תורה קבוע בכל בית מדרש לעצמו אינם נגרים אחר המקום שעושים שם הברית מילה ואומרים תחנון, ואם אין ארון קודש וספר תורה רק במקום שעושים שם הברית מילה כולם נגרים אחר מקום זה. - אבל למעשה נוהגים שאם יש היכל מרכזי ומסביב להיכל יש שטיבלאך ובתי מדרשים השייכים אל ההיכל, ונקראים בשם אחד, שאם מתקיים ברית בהיכל המרכזי אין אומרים תחנון בכל השטיבלאך והבתי מדרשים השייכים אל ההיכל גם אם יש בכל שטיבל ספר תורה וארון קודש, וכן אם מתפללים בעזרת נשים והברית יתקיים בבית המדרש אין אומרים תחנון.

נחלקו **הפוסקים** בבית המדרש שמתקיימים שם מניינים לתפילת שחרית לאחר מעמד הברית מילה, אם אומרים תחנון; ו**בשו"ת שבט הלוי** (ח"ח סי' כד אות ח) כתב שאם אין ניכר כלל שהיה שם ברית מילה, שהתינוק ובעלי ברית כבר הלכו להם אין זה כדאי לפטור. ע"כ. ונראה שאם עדיין ניכר קדושת ושמחת הברית בבית המדרש שומעים להקל (עי' במצויין בפס"ת הע' 102).

ברית מילה אינו פוטר רק את התחנון של שחרית, אבל במנחה אומרים תחנון גם בבית המדרש שניכר שהתקיים שם מעמד הברית מילה, ואם מתפללים מנחה קודם מעמד הברית, אם ניכר שעומד להתקיים שם הברית שומעים להקל (עי' משנ"ב שם).

בעלי שמחה

מוהל או סנדק או חתן ושאר בעלי השמחה הפוטרים מאמירת תחנון אינם פוטרים רק את המנין שבנוכחותם, וגם אם מתפללים בהיכל המרכזי אינם פוטרים את שאר המניינים שבהיכל, ושל השטיבלאך. אבל מבואר **במשנה ברורה** (שם) שאם יש מנין מרכזי קבוע בבית המדרש שהתפלל שם אחד מבעלי השמחה ופטר את הקהל מתחנון, ונתקבץ מנין נוסף בחדר ליד, ואין שם ספר תורה, הם נגרים אחר המנין הקבוע ואין אומרים תחנון.

אבי הבן, מוהל, סנדק, אינם פוטרים את

במקום שאין ספר תורה

הרמ"א (סי' קלא ס"ב) פוסק שהמתפלל במקום שאין ספר תורה לא יפול על פניו ולא יטה את עצמו בשעת אמירת תחנון, רק יאמר תחנון בישיבה בלי כיסוי פנים, שאין ליפול על הפנים רק מול פני ה' כפי שנאמר בפסוק ויפול על פניו לפני ארון ה'.

על פי זה העלו **האחרונים** (משנ"ב סק"א יג) שהמתפלל בחדר שלידי בית המדרש אין בחדר זה ספר תורה, אם אפשר לראות ממקום שיושב את הארון הקודש או את הספר תורה יכול ליפול על פניו, אבל אם אינו יכול לראות ממקומו את הארון קודש אומר כל סדר התחנון ללא נפילה. אמנם מי שמתפלל בבית מדרש שיש שם ספר תורה יכול ליפול על פניו גם אם אין רואים את הארון ואת הספר תורה ממקומו.

ובעיר הקודש ירושלים ת"ו נוהגים ליפול על הפנים גם אם מתפללים במקום שאין ספר תורה, לפי שכל ירושלים נקרא מול פני ארון ה' (ספר א"י סי' א אות ט). ומנהג זה תלוי 'בעיר ירושלים' ולא 'בבני ירושלים', ולכן בן ירושלים שמתפלל בעיר אחרת אין לו ליפול על פניו כשאין ספר תורה, ולהיפך בן חוץ לעיר שמתפלל בעיר ירושלים יש לו ליפול על פניו גם כשאין ספר תורה.

לאחר השקיעה

נפסק **בשולחן ערוך** (סי' ג) שאין נפילת אפיים בלילה, ולכן אין אומרים תחנון בתפילת מעריב, דלילה הוא זמן שליטת הדינים והנופל על פניו בשעה זו מהווה סכנה וחשש קיצוץ בנטיעות. ו**במשנה ברורה** (סק"ז) כתב שזהו דוקא לאחר צאת הכוכבים, אבל אם נמשכה תפילת מנחה בבין השמשות אומרים תחנון. אמנם למעשה מנהג ירושלים שאין אומרים תחנון מרגע השקיעה ואילך, שחששו לסברת המקובלים שגם בספק לילה יש חשש לאמרו (עי' פס"ת אות יג). ונוהגים כן גם כשאין מתפללים בעיר ירושלים.

בית מדרש שיש שם ברית מילה

נפסק **בשולחן ערוך** (שם ס"ד) שאין אומרים תחנון בבית המדרש שיש שם ברית מילה. ובספר זה **השולחן** (השמטות ומילואים בסו"ס) רצה לומר דזהו דוקא למנהגם שהיו מלין את התינוק בסוף התפלה קודם עלינו לשבח, ואלו שהיו מתפללים בבית המדרש היו משתתפים בברית מילה כחלק מהתפילה. אבל למנהגינו שעושים את הברית לאחר עלינו, ואין שום קשר בין התפילה למעמד הברית, ובפרט בבית מדרש שיש שם כמה מניינים בזה אחר זה, שהמתפללים במניינים הראשונים הולכים לאחר התפילה מבית המדרש ואין

הכוכבים, אבל אם החופה יהיה אחר צאת הכוכבים אומרים. וכשמתפללים מנחה לעת ערב באולם קודם החופה אין אומרים תחנון אפילו אם החופה יהיה אחר צאת הכוכבים (שה"ל ח"ח סי' יח).

שבעת ימי המשתה מחשבים לענין תחנון 'מעת לעת', שכל שלא עבר שבעה ימים מעת לעת משעת החופה אין אומרים תחנון (סק"ד). והרבה נוהגים שאין החתן פוטר מאמירת תחנון ביום השמיני אלא אם כן החתן לובש עדיין בגדי שבת, אבל אם כבר לבוש בבגדי חול ועושה מלאכות כרגיל ואין ניכר כבוד חתונתו אומרים תחנון (יפה ללב סק"ב, וכן שמעתי).

חזן שדילג תחנון בטעות

דנו **הפוסקים** מה הדין בחזן שאמר חצי קדיש בטעות תיכף לאחר שמונה עשרה, האם צריכים להשלים ולומר תחנון אחר קדיש או לא.

טעם הספק היא, **דבשולחן ערוך** (סי' א) מבואר שיעקר כח סגולת התחנון הוא כשאומרים אותו תיכף לאחר תפלת שמונה עשרה, ולכן אסור להפסיק או לשיח בין שמונה עשרה לתחנון, ולפי זה יש לומר **המשך בעמוד ד'**

חתן

חתן שנמצא בבית המדרש פוטר את ציבור המתפללים מאמירת תחנון בין בשחרית בין במנחה, מיום החופה עד לאחר שבעת ימי המשתה (שו"ע ס"ד). וכתב **המהרש"ם** (בדע"ה) שאפילו אם אין החתן מתפלל עמהם כיון שנמצא בבית המדרש בשעת התפלה הרי הוא פוטר את הקהל, דחתן דומה למלך ועצם הופעתו בבית המדרש פוטר.

ביום החופה אין אומרים תחנון בשחרית אלא אם יתקיים החופה קודם צאת

מחבר השיר "בר יוחאי"

הרב רבי זלמן אב"ד מעדוועדיווקע (ג)

כרית כרותה לשפתים

סיפר רבי אברהם ברבי נחמן שהיה אחד מאנשי בלייעל בעת המחלוקת על מוהר"ת, ושמו היה עקיבא, והיה למדן בגמפ"ת, והוא אשר העיד לפני הרב מסאווראן שבעיניו ראה את מוהר"ת ז"ל שאוכל בעיצומו של יום תשעה באב, סעודה עם בשר!

והנה הרב ר' זלמן נשא אשה בעיר ברסלב ושהה שם, כי היה ניזון על שולחן חותנו, ודרכו היה לפלפל בלימוד עם עקיבא הנ"ל, ומפני זה קנה עמו קצת אהבה. פעם אחת באמצע השיחה עמו שאל ר' זלמן את עקיבא הנ"ל: תאמר לי, איכה פתחת את פיך להגיד לפני רבך דבר זר כזה שמוהר"ת ז"ל אכל בשר ביום תשעה באב, בעת שלבי ולבך יודעין שהוא שקר גמור, ואפילו אדם קל שבקלים בישראל לא יעשה כזאת וכו'. מיד השיב לו עקיבא: שמע נא ותראה שלא אמרתי כזב, כי באמת ראיתי כן, אבל זה היה בתשעה באב שחל להיות ביום שבת! וכי שאל אותי הרבי מסאווראן באיזה יום חל בו אז תשעה באב? כל כך גבר כח הסט"א להסית ולפתות (מי התלאות סי' כ"ו).

המילים של האר"י והניגון של רבינו...

אמר פעם רבי זלמן: הרי ידוע שרבינו הפליג בשבח האקדמות כמוכא בשיחות הר"ן (סי' רנ"ו) ואמר "וואס אידן פארמאגן אקדמות מיטן ניגון", ואנו אומרים מה שיש לנו אוצר אדיר ה"אזמר בשבחין" שהם החרוזים מהאר"י הקדוש עם הניגון של רבינו... "די ווערטער פון האר"י הק' און דעם רבינ'ס ניגון" (שיש"ק ח"ג סי' ט"ט)

קירוב נפשות

רבי זלמן היה חסיד נלהב, והיה כוחו גדול לעורר לבב אנ"ש לעבודת השי"ת, ונהג עצמו לנסוע לעיירות של אנ"ש לשבות אצלם שבתות, ולדבר עמם לעוררם לעבודת השי"ת לחזקם בדרך הקודש של רבינו ז"ל (שיש"ק ח"ג סי' ט"ז)

לבוא לרבינו עם כמה שיותר...

נוהג היה רבי זלמן מידי שנה בשנה, בערב ראש השנה, לערוך סיום על כל ארבעה חלקי שו"ע עם המפרשים הגדולים, היינו מג"א ט"ז ש"ך סמ"ע ובית שמואל וכו' (עיין שיחות הר"ן סי' ע"ו שרבינו חיטב פעם שצריכין לסיים כל הד' חלקי שו"ע עם המפרשים הגדולים בכל שנה ושנה). ורק אחר שערך את הסיום היה עולה להשתטח על ציון רבינו ז"ל. ואמר פעם אחת הטעם, שעתה יש לי עכ"פ עם משהו לבוא אל רבינו. "ווייל צום רבי'ן דארף מען קומען מיט וואס מער" = "כשבאים לרבינו צריכין לבא עם כמה שיותר" (שיש"ק ח"ה סי' קע"א).

רבי זלמן לא הניח אחריו בנים או בנות (ספר גדולי הנחל ששמע מפי אנ"ש). ת.צ.נ.ב.ה.

נערך ע"י הרב"ח רבי נחמ"י שווארץ שליט"א בעמ"ס "אוצרות עלים לתרופה".

הגה"צ רבי אשר זליג מרגליות זלה"ה מביא בהקדמה לספרו "ביאור השיר בר יוחאי", את תולדות מחבר השיר, הגאון המקובל רבי שמעון לביא זלה"ה, וז"ל:

שם מחבר השיר "בר יוחאי" הוא הרב הגאון המקובל האלקי, עיר וקדיש רבי שמעון בן לביא זצוק"ל...

בעיר פאס נתגדל וצ'ץ ציץ נזר הקודש עיר וקדיש אור החשמל בנגלה ובנסת... ויסע בשנת ש"ט לארץ ישראל, ויבא עד טריפולי, וראה שלא ידעו שם דת ודין, ואפילו תפילה וברכות כתקון. ואמר בלבו כי טוב לו לקרובם לתורה וללמודם תורה וליראה את ה', וזה יותר טוב מהליכתו לארץ ישראל, ואף שלב קדשו היה תמיד מפעם ודופק ומשתוקק ליסע לארץ הקדושה [נראה שכוונתו היתה להשתקע שם - ראה שם בהערות אות ג], בכל זאת, עבודתו הקדושה שמה להרביץ תורה עלה לו על כולנה, וכן עשה והצליח כמעט לגיירם, להרביץ תורה שם.

ורב גובריה ורב חיליה דהאי טנרא תקיפא לא יכילוהו מגילות חבילות חבילות, ואין די באר מעשה תקפו וגבורתו, נוראותיו ונפלאותיו אשר עשה להיות בספר נכתבים. מאת ה' היתה זאת רצה לזכות את ישראל, ורב בקעה מצא וגדר בה גדר, למד דעת את העם, זכה ורבים זיכה, כרע רבץ כארי וכלביא רב פעלים מקבציאל, שרבה וקבץ פעלים לתורה, ויציץ ציץ ויגמול שקדים, הרבה גבולו בתלמידים שלימים וכן רבים, שם שם להם חוק ומשפט את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו. הוציא יקר מזולל ורבים השיב מעוון. קבע להם עתים לתורה, עת לכל חפץ, ואחריו כל אדם ימשך, והאיר שם בטרפולי באור תורתו וקדושתו ט"ל שנים, ושם נתבקש הרב בישיבה של מעלה בשנת שמ"ה, ושם חלקת מחוקק ספון טמיר וגניז בגזא דמלכא מנוחתו כבוד.

קידש שם שמים בחייו. וכן יסופר גדולים מעשה אותו צדיק אחרי פטירתו, כי כל הבאים על קברו נענים שם בתפלתם ונושעים. ועי"ז נתקנאו שם הגרים הערביים בטרפולי על קבר הקדוש הזה, בראותם הישועות הרבות הגדולות מהנושעים שם. והנה נזדמנה להם השעה אחרי כיבוש איטליא את טריפולי, כי בעת המלחמה ברחו כל תושבי העיר, ונהרס ונחרב כל העיר מהמלחמה. ואחר הכיבוש שבו תושביה העירה. הערביים מצאו אז שעת הכושר והוציאו קול שזה הקבר שייך להם ומהם הוא. והיתה על זה מחלוקת גדולה בינם ובין היהודים, והמשפטים הלכו וגבהו ובאו עד רומא, ויצא פסק מטעם המלכות, השופטים הגבוהים לפתוח הקבר ולבדוק ולברר באיזה סימנא מילתא הוא למי שייך.

וגם משרי המלוכה מרומא נשלחו לטרפולי לעמוד

בעת פתיחת הקבר, ויפתחו את קבר איש האלקים, וכולם הופתעו שמצאו את הקדוש רבי שמעון מעוטף בטלית מצויץ וגופו שלם כאילו מחדש הניחוהו שמה, ואז כולם הודו והכירו כי שלנו הוא, איש אלשי קדוש ה' הוא, ומטעם המלוכה עשאו אז שם במקומו אותות כבוד שלהם, ונתפרסם אז בכתיב עת מעשה ה' כי נורא הוא, וכמה גדולים מעשי ונפלאות הצדיקים גם אחרי מיתתם, ונתברר לעין כל כי לנו היא זאת נחלת שמעון וכו'.

עוד כתב הרי"ז מרגליות בספרו:

השיר "בר יוחאי" חברו ויסדו לשיר המעלות ושבח ויקר לכבוד התנא האלקי הרשב"י ז"ע. השיר ופיוט הקדוש הזה נתקבל בכל תפוצות ישראל בכל העולם, ונדפס בסידורי ספרדים ואשכנזים ומחזורי התפילה.

ונוהגים בארצות המערב לשירו בכל לילי ש"ק על השולחן קודם הסעודה, ופה בארצינו הקדושה הספרדים נוהגים לשירו בכל לילי ש"ק אחר קבלת שבת. ובצפת' ובמירון נוהגים לשירו גם אצל האשכנזים בכל בתי כנסיות בכל לילי ש"ק קודם אמירת 'כגונא' לפני ברכו, ובשאר ערי ארץ הקודש נוהגים האשכנזים החסידים לשירו בכלי שבת קודש קודם ל"ג בעומר קודם 'כגונא', וכל שכן בל"ג לעומר שמזמרין אותו בכל תפוצות ישראל החוגגים שמחת ההילולא דרשב"י.

ומה גם במירון, אשר אין לתאר גודל השמחה והחודו והדבקות אשר מרגישים שם אז בעת שפותחים בשירה ובזמרה לשיר בשיר הקדוש הזה, אשר ממש שנפתחו כל שערי שמים משמחה וחדוה דקדושה יותר מכל השירים שמשוררים שם. והספרדים עוד מזמרים אותו בניגון הידוע אשר עוד ניגן בו הרה"ק המחבר השיר הקדוש הזה. ואצל האשכנזים נשתנה מעט תנועת הניגון, ויש שמנגנים אותו בניגונים שונים. ואלו ואלו בשירה משוררים וברני מרננים ובקול מקדישים ובקושט השיר מקשיטים קישוטי קידושי מעלות דרבי שמעון, עכ"ל.

הרי לנו שמלבד גדולתו וקדושתו ושכרו לעולמים של האי צדיק וקדוש רבי שמעון לביא זלה"ה - גם זאת לא קיפה ה' שכרו, שהגם שהתגעגע מאד לארץ ישראל ובפרט לציון הרשב"י - ויתר למען הצלת הרבים על שאיפת וטובת עצמו, וזיכוהו מן השמים שהשיר שלו נתקבל בכל תפוצות ישראל, ובפרט בארץ ישראל.

ובודאי נמשכת הארת נשמתו בעת אשר ישראל עם קודש ישוררוהו בהתעוררות רבה ובהתרוממות הנפש בימי ל"ג בעומר ובעת רצון האחרים המוזכרים לעיל.

ברכת מזל טוב להר"י אברהם דייטש הי"ו להגל חולדת הבת יהי' שיובה לגילו לתורה לחופה ולטעש"ט ולדוב נתת דקדושה	ברכת מזל טוב להר"י יוחאל צבי שיינברג הי"ו להגל חולדת הבת יהי' שיובה לגילו לתורה לחופה ולטעש"ט ולדוב נתת דקדושה	ברכת מזל טוב להר"י גדליה קרפד הי"ו להגל חולדת הבת יהי' שיובה לגילו לתורה לחופה ולטעש"ט ולדוב נתת דקדושה
ברכת מזל טוב להר"ה ר' זיאל שפיל שליט"א להגל ארויס בני בת"ח אברהם נ"ו עב"ג בת יהי' אשיר וזלדשטיין שליט"א יהי' שיובה לגילוי בית נאמן בישראל בדרך ויבהר ויע"א	ברכת מזל טוב להר"י חיים קורנבלוט הי"ו להגל חולדת הבן יהי' שיובה לגילו לתורה לחופה ולטעש"ט ולדוב נתת דקדושה	ברכת מזל טוב להר"י שטען שריבנטל הי"ו להגל חולדת הבן יהי' שיובה לגילו לתורה לחופה ולטעש"ט ולדוב נתת דקדושה
ברכת מזל טוב להר"י אברהם נתנאל סולדש הי"ו להגל חולדת הבת לעיל תורה וישיבות יהי' שיובה לגילו לתורה לחופה ולטעש"ט ולדוב נתת דקדושה	ברכת מזל טוב להר"י שמואל סאד (בר' משה חיים) אצטון הי"ו להגל חולדת הבת יהי' שיובה לגילו לתורה לחופה ולטעש"ט ולדוב נתת דקדושה	ברכת מזל טוב להר"י אברהם אלהון וייששין הי"ו להגל חולדת הבן יהי' שיובה לגילו לתורה לחופה ולטעש"ט ולדוב נתת דקדושה

המשך מעמוד ג'

דמאחר שהקדיש מהווה הפסק וסיום לשמונה עשרה אין מקום לומר תחנון לאחר קדיש. מצד שני יש לומר שהקדיש אינו חשוב הפסק שאין זה שיחה בטיילה, וגם בדיעבד מי ששח הרי פסק המשנה ברורה (א"סק) שאין זה פוסט מלומר תחנון וצריך עדיין ליפול על פניו.

בקונטרס שבחו של אהרן (עמו' מד) הביא מעשה שהיה אצל הרה"ק מסאטמאר זי"ע שהורה לומר תחנון אחר אמירת קדיש, וזה לשונו: זכורני כשהייתי אבל ל"ע על אבא מארי ז"ל בשנת תש"ד והתפללתי לפני העמוד אצל מו"ר הגה"ק מסאטמאר זי"ע"א וביום ז' אדר אמרתי קדיש אחר שמונה עשרה, ואחר הקדיש שאלנו בלשון הקודש מה היום? ואמרתי לו ז' אדר! ענה ואמר לי, אם כן שהוא הלילא דמשה רבינו אז טוב לומר תחנון, ואמר תחנון אף שכבר אמרתי קדיש, עכ"ל. וכן מספרים על הלילא איש שהתיישב לומר תחנון לאחר חצי קדיש של החזן בשחרית (אוצר אפרים עמו' נו). מאידך, **בארוחות רבינו** (ח"ג עמו' רכה) הביא עובדא שהחזן איש לא אמר תחנון כשהחזן טעה במנחה ואמר תיכף קדיש תתקבל, ואפשר ש'קדיש תתקבל' היא סימן לסילוק וסיום התפילה יותר מחצי קדיש ולכן לא אמר אחר כך תחנון (ובאשי ישראל עמו' תשע לא כ"כ, וע"ע להורות נתן ח"ו סי' ז).